

VERKSAMHETSBERÄTTELSE ÖVER MILJÖARBETET I SIGTUNA KOMMUN 2017

Innehåll

1	Inledning	5
1.1	Uppföljning av nationella och regionala miljömål.....	5
2	Natur	6
2.1	Översiktlig miljöplanering.....	6
2.2	Naturresevat	7
2.3	Utveckling och skydd av värdefulla miljöer	8
2.4	Naturbetesmarker	9
2.5	Värdering av jordbruksmark.....	9
2.6	Skogsbruk.....	10
3	Vatten.....	11
3.1	Översiktlig planering.....	11
3.2	VA-plan	11
3.3	Enskilda avlopp	12
3.4	VA-rådgivning	12
4	Begränsad klimatpåverkan	14
4.1	Uppföljning av målet begränsad klimatpåverkan	15
5	Hållbara transporter	16
5.1	Trafikstrategi.....	16
5.2	Resvaneundersökning.....	16
5.3	Cykelplan	17
5.4	Elfordon och elvägar	17
5.5	Samverkan för hållbara transporter	17
5.5.1	Kollektivtrafikstråk Arlanda-Sigtuna stad och en hållbar transportförsörjning i Airport City Stockholm	18
5.5.2	Väg E 4, Häggvik-Arlanda	18
5.5.3	Ombyggnation av Märsta station.....	19
6	Förnyelsebar energi och minskad energianvändning	20
6.1	Energianvändning i Sigtuna kommuns lokaler-nytt.....	20
6.2	Egenproducerad energi	20
6.3	Hållbart byggande	20
6.4	Brukarprojekt för energismarta verksamheter	21
6.5	Kommunens energi- och klimatrådgivning.....	21
6.6	Solkarta	22
7	Avfallshantering och återvinning.....	23
7.1	Insamlade mängder avfall	23
7.2	Matavfall.....	23
7.3	Grovplast.....	24
7.4	Textil.....	25
7.5	Återvinningscentral.....	25
7.6	Samverkan med fastighetsägarna	26
7.7	Kommunikationsinsatser	26
8	Ekologisk och klimatsmart mat	27
8.1	Andelen ekologisk mat i kommunen.....	27
8.2	Minskning av matsvinn från kommunens skolor.....	27
8.3	Ekoutmaningen i Sigtuna kommun.....	28
9	Förskola och skola.....	29
9.1	Kemikaliesmart förskola	29
9.2	Naturskolan och Utbildning för Planetskötare.....	30

10	Giftfri miljö	31
10.1	Miljötillsyn	31
10.2	Minska gifterna vid ny- och ombyggnad	32
10.3	Hälsosamma utemiljöer.....	32
11	Fairtrade City	33

1 Inledning

Sigtuna kommuns miljöarbete utgår från flera styrande miljödokument och kommunens årligt antagna Mål och budget.

Denna verksamhetsberättelse syftar till att ge en övergripande bild av kommunens miljöarbete. Den är baserad på en uppföljning av kommunens miljöprogram som bygger på de nationella och regionala miljömålen samt kommunens egna nämndmål kopplat till kommunens styrsystem och Mål och budget.

1.1 Uppföljning av nationella och regionala miljömål

Sigtuna kommunens miljömål bygger på sexton nationella och regionala miljö kvalitetsmål. En uppföljning av de regionala miljömålen har gjorts under 2017 som visar att endast ett mål av de sexton miljö kvalitetsmålen bedöms kunna nås till år 2020. Det är målet bara naturlig försurning. Övriga miljö kvalitetsmål bedöms inte möjliga att nå till år 2020 med idag beslutade eller planerade åtgärder. Bedömningarna som gjorts i länet överensstämmer med de som gjorts på nationell nivå för alla mål utom för bara naturlig försurning, där läget i länet är mer positivt än på nationell nivå.

Länets snabba befolkningstillväxt leder till ökad trafik, ökade avloppsvolymer och en stor efterfrågan på mark för bland annat bostadsbyggande. Några stora områden pekas ut som särskilt viktiga att arbeta med för att kunna nå miljö kvalitetsmålen i länet. Dessa är transporter, markanvändning, konsumtion och vattenkvalitet. Åtgärder behöver göras inom samhällsplanering, rådgivning, tillsyn med mera.

Eftersom det är mycket viktigt att hantera miljön och samhällsbyggandet samtidigt och i bred samverkan har en regional Miljö- och samhällsbyggnadsdialog bildats, där Sigtuna kommun deltar. Sex mål är prioriterade i åtgärdsarbetet inom ramen för dialogen; Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Giftfri miljö, Ingen övergödning, Ett rikt växt- och djurliv samt God bebyggd miljö. Strategier för hur vi ska nå dessa mål har tagits fram.

Inom årets nationella miljömålsuppföljning lyfts tre åtgärder för att nå miljömålen fram

1. Regeringen lade under 2017 fram en proposition med förslag till ett klimatpolitiskt ramverk. Det bidrar till att uppfylla miljö kvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan.
2. Steg mot en hållbar konsumtion har tagits under 2017 genom en strategi för hållbar konsumtion och sänkt skatt på vissa reparationstjänster. Åtgärderna bidrar till att uppfylla flera miljö kvalitetsmål och generationsmålet.
3. Flera myndigheter utvecklade under året verktyg för grön infrastruktur i samhällsplaneringen. Syftet är att skapa och bevara funktionella livsmiljöer där naturområden på land och i vatten hänger ihop så att djur och växter kan leva och sprida sig i landskapet. Den gröna infrastrukturen är väsentlig för ekosystemtjänsterna, människans välbefinnande och ekosystemens motståndskraft exempelvis vid klimatförändringar.

2 Natur

Kommunens naturvårdsarbete främjar biologisk mångfald och upplevelser i en rik och varierad natur. Särskilt viktigt är att utveckla tätortsnära natur- och rekreationsområden till att vara tillgängliga för olika intressen och för alla besökare.

Kommunens naturområden har ett stadigt ökande besöksstryck med en efterfrågan på olika anläggningar som gör det enklare och mer lättillgängligt att besöka naturen.

Under året har tre naturguidningar genomförts, dessa har varit välbesökta och uppskattade. För att öka tillgängligheten till olika naturområden har röjning av stigar och trygghetsgallringar i tätortsnära områden genomförts.

Under slutet av året påbörjades projektet Naturen på lika villkor där en inventering av nio natur- och rekreationsområden genomfördes för att visa på områdenas tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. Inventeringen kommer också att visa på vilket sätt områdena är tillgängliga och ge förslag på förbättringar. En rapport av projektet kommer att redovisas i början av 2018.

Ett rikt växt- och djurliv

Miljömål: I Sigtuna kommun ska vi ha ett rikt växt- och djurliv. Den biologiska mångfalden ska bevaras genom att arternas livsmiljöer och ekosystemens funktioner och processer värnas, bland annat genom att förhindra belastning på ekosystemen av vatten- och luftföroreningar och genom en aktiv naturvård. Naturen med dess växter, djur och övriga organismer är en väsentlig del i människans livsmiljö och en grund för vår hälsa och välfärd. Arter skall kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation.

2.1 Översiktlig miljöplanering

En utmaning är att följa de inriktningar och riktlinjer som antogs i Översiktsplan 2014. Intresset för att exploatera i kommunen är stort och hållbarhetsfrågorna behöver hanteras från början i planprocessen. För att säkra natur- och grönområden handlar det bland annat om att öka andelen indirekt skyddad mark i detaljplaner och utveckla kompensationsmetodik enligt Översiktsplan 2014.

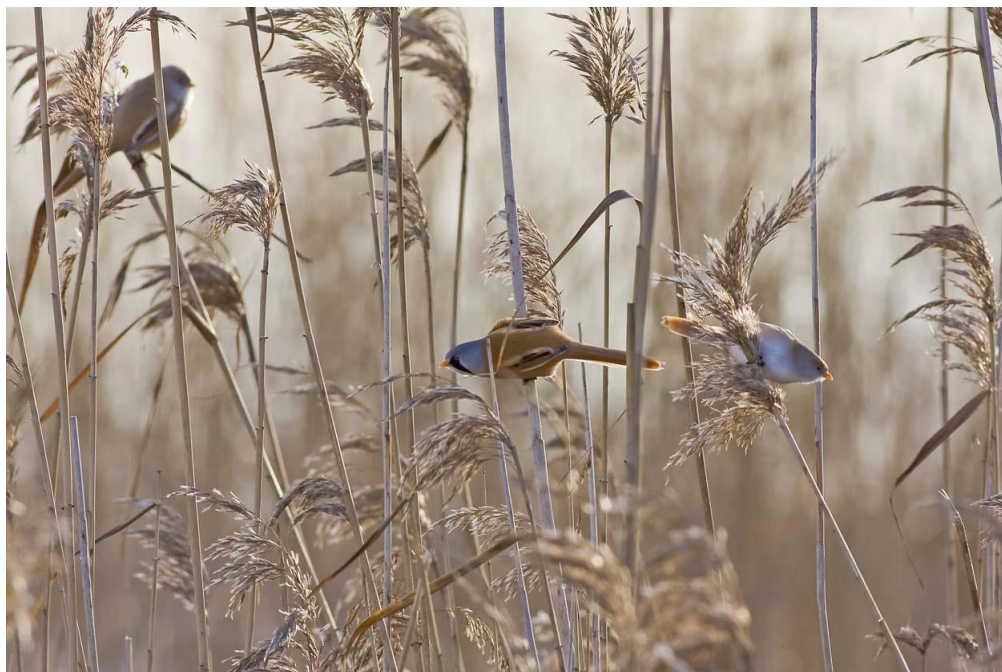
2.2 Naturreservat

Inom kommunen finns elva naturreservat. Sex av dessa reservat är kommunägda och med en skötselareal på 575 hektar. Av kommunens hela yta är 2,2 % skyddad som reservat. Syftet med naturreservaten är att bevara biologisk mångfald, naturmiljöer och tillgodose behov av områden för friluftsliv. Skötsel och utveckling av naturreservaten utgår från särskilda skötselplaner.

Arbetena vad gäller utvidgning av befintligt naturreservat i Rävsta, uppdatering av Hällsboskogens föreskrifter och nytt naturreservat för Råberget pågår och beslut kommer att tas under 2018.

Kommunens prioriterade åtgärder för tillgänglighet och biologisk mångfald i reservaten under året tog sig uttryck i att en vassklippning och slyröjning genomfördes vid fågeltornet i Askarehage för att ta fram de häckningsöar som finns där. Vass och kaveldun har även klippts vid den fisktrappa som finns i Steningedalens naturreservat.

I Rävsta naturreservat genomfördes gallring av brynmiljöer och värdefulla träd frihögs. Ridstigar och vandringsleder friröjdes och trygghetsröjdes och åtgärder för att tillskapa mer död ved i områden där andelen behövde ökas genomfördes. Åtgärderna i Rävsta naturreservat genomfördes till stora delar med hjälp av hästentreprenad som är extra skonsamt mot känsliga naturområden.

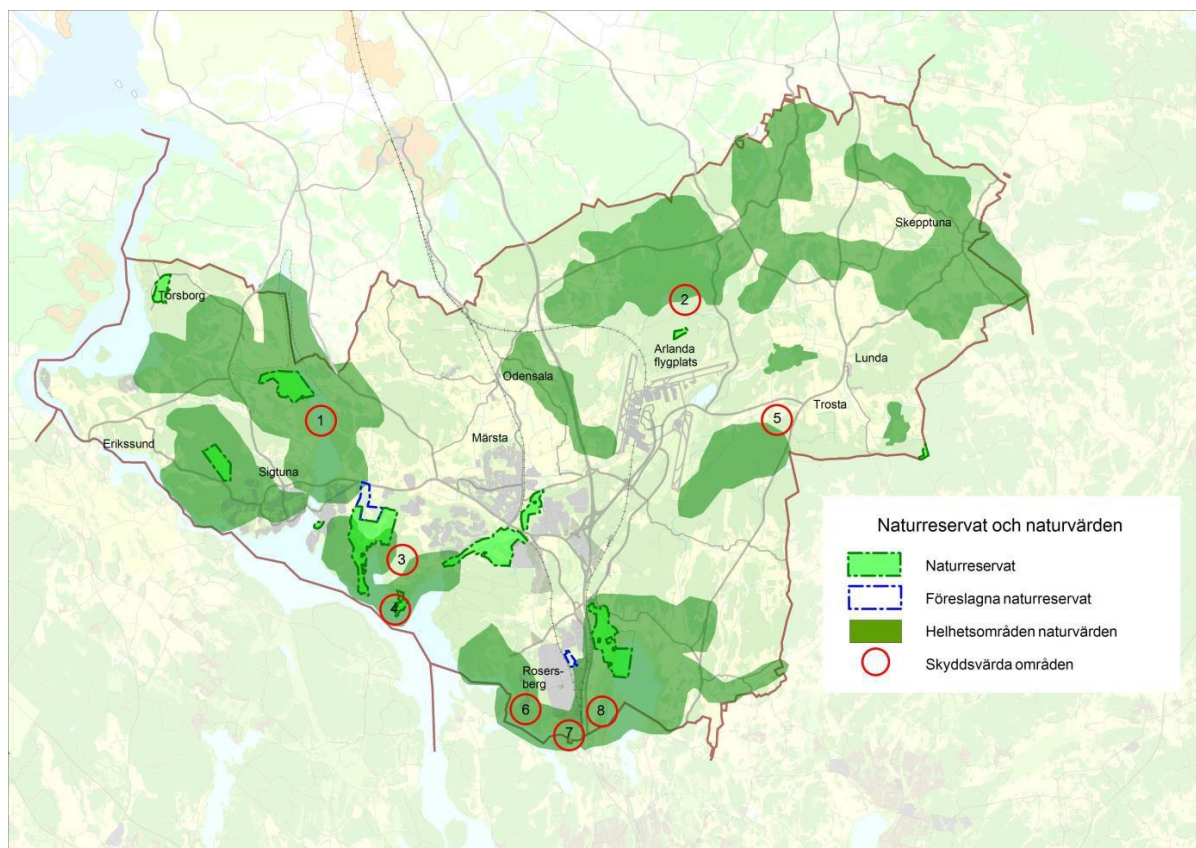
2.3 Utveckling och skydd av värdefulla miljöer

Kommunens fortsatta planering för skydd av värdefull natur- och vattenområden utgår från utpekade helhetsområden inom Sigtuna kommun. Med tonvikt på skydd för Garnsviken, Mälarens stränder, Verka-Oxunda, Lejdens hagmarker samt områden med höga skogliga värden.

I samband med arbetet med översiktsplan 2014 pekades följande områden ut som områden som bör utredas för olika typer av skydd:

1. Garnsvikens vatten och markmiljöer
2. Skogsområden norr om Arlanda
4. Utvidgning av Västerängs naturreservat
5. Lejden hagmarker
6. Oxundasjöns vatten och markmiljöer
7. Verkaåns dalgång

De befintliga naturreservaten samt föreslagna områden för skydd markeras på kartan nedan:

2.4 Naturbetesmarker

De flesta hotade eller sällsynta växt- och djurarter som förekommer i kommunen är knutna till odlingslandskapet och främst till hagmarker med betande djur. Arealen ängs- och hagmarker minskar drastiskt på grund av ändrade brukningsmetoder och avsaknad av betesdjur.

Kommunens mest värdefulla hagmarker och sjöängar betas av kor. Kommunen har en egen ligghallsanläggning och genom ett samarbete med djurhållare har stora arealer värdefull betesmark hävdats i reservat och tätortsnära miljöer. En välbekant syn kring Märsta och Sigtuna är betesmarker med kor. Under 2017 har en ny beteshage anlagts vid Garnsvikens östra strand.

Ett rikt odlingslandskap

Miljömål: I Sigtuna kommun ska odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion skyddas. Den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena ska samtidigt bevaras och stärkas.

2.5 Värdering av jordbruksmark

En återstående fråga från arbetet med Översiktsplan 2014 har varit hur jordbruksmark och skogsbruksmarker ska värderas. Ett arbete pågick under 2015 med att ta fram underlag för en sektorsplan för jordbruksmarker i Sigtuna kommun. Arbetet har under 2017 varit att se över underlaget och arbeta om det så att det bättre förhåller sig till övriga relevanta planer av strategisk betydelse, både på lokal, regional och nationell nivå.

I nuläget pågår bland annat framtagande av en ny regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen (RUF5 2050), vilken förväntas antas under 2018. På nationell nivå pågår för närvarande riksintresseutredningen samtidigt som Riksdagen behandlar förslag till nationell livsmedelsplan. Parallellt hanteras beredskaps- och försörjningstrygghetsfrågor i det utvecklingsarbete som nu sker avseende samhällets krisberedskap och totalförsvar.

Syftet med arbetet om jordbruksmark är att genom kartläggning och riktlinjer vara vägledande för hur Sigtuna kommun ska hantera jordbruksmark i den fysiska planeringen. Arbetet ska även ge stöd i hur kommunen på ett systematiskt sätt ska möta miljöbalkens krav på skydd av brukningsvärda jordbruksmarker.

Under slutet av året har förankring av det reviderade förslaget påbörjats internt inom kommunen.

2.6 Skogsbruk

Skogen är mycket viktig för friluftslivet men också livsmiljön för många växt- och djurarter, av vilka flera är hotade och knutna till gamla skogar. Skogsmarken i kommunen upptar en total areal av 14 400 hektar. Skogarna i Sigtuna kommun är präglade av ett intensivt och rationellt skogsbruk. Det finns inte längre några större sammanhängande områden med gammal skog. Kommunen äger 900 hektar skogsmark huvudsakligen i anslutning till tätorterna. Målet i Sigtuna kommuns egna skogar är att på sikt förändra det relativt artfattiga och talldominerade skogsbruket till ett skogsbruk som gynnar biologisk mångfald.

Den kommunalt ägda marken sköts med stor hänsyn till biologisk mångfald, kulturminnesvård men framförallt friluftslivet.

Inrättandet av 40 faunadepåer har ökat andelen död ved och skapat förutsättningar för ökad artrikedom. Det är inte bara insekter som gynnas av faunadepåerna.

2 000 svenska svamparter är beroende av döda träd, och i höga stubbar kan fladdermus, blåmes och kattuggla hitta en boplats. Även igelkottar uppskattar ris- och lövhögar som vinterbostad.

I samband med inrättande av dessa faunadepåer har kommunen också i stort sett fått bort riskörning med lastbil. Vid avverkning av enstaka träd fraktas stockarna med fyrhjuling till närmaste skogsdunge, om det finns en lämplig lokal för faunadepå där.

Levande skogar

Miljömål: I Sigtuna kommun ska skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion skyddas. Den biologiska mångfalden ska samtidigt bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas. Det gäller även i de fall skogen utnyttjas som förnybar naturresurs.

3 Vatten

Vatten är ett av våra viktigaste livsmedel och en förutsättning för allt liv. Det bidrar med en rad ekosystemtjänster som fiske, fisk, mat, fågelskådning, bad, båtliv och andra upplevelser. Naturlig vattenrening och klimatanpassning är andra tjänster vi får. Förutom Mälaren finns tio sjöar och åtta vattendrag, en mängd våtmarker, sumpskogar och några grundvattenmagasin i kommunen. Flera av kommunens värdefulla natur- och rekreationsmiljöer finns i och vid dessa vatten.

Levande sjöar och vattendrag

Miljömål: Sjöar och vattendrag i Sigtuna kommun ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Ekosystemens naturliga produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras samtidigt som förutsättningarna för friluftsliv värnas.

3.1 Översiktlig planering

Kommunen bedriver en strategisk vattenplanering för att skydda och utveckla kommunens vattenmiljöer. Lagstiftningen som rör vatten i detaljplaner, strandskyddsfrågor och vattenverksamheter medför redovisningskrav och kräver stor kunskap om kommunens vattenområden. Enligt EU:s ramdirektiv för vatten har Vattenmyndigheten fastställt miljökvalitetsnormer och åtgärdsprogram för alla grund- och ytvattenförekomster. Den samlade påverkan som sker på vattenförekomster måste hanteras vid alla planeringsuppdrag och miljökvalitetsnormer för vatten får inte överskridas.

Förutsättningarna för framtida vattenvårdsarbete är tydliga i kommunens Översiktsplan 2014, där vattenkapitlet har fått stort utrymme. Planen beskriver förutsättningar och förhållningssätt till skyddsvärda vatten samt förslag till åtgärder för varje vattenförekomst för att uppnå miljökvalitetsnormer.

3.2 VA-plan

Sigtuna kommun ska verka för en långsiktigt hållbar samhällsstruktur för vatten och avlopp. En VA-plan antogs av kommunfullmäktige 9 mars 2017. VA planen ska utgå från miljökvalitetsnormer för vatten och långsiktiga kretsloppsanpassade lösningar. En kommunal VA-plan är ett styrdokument som beskriver hur kommunen ska lösa VA-försörjningen i hela kommunen. Det vill säga både inom och utanför kommunalt verksamhetsområde för VA.

VA-planen innehåller en VA-policy för hela Sigtuna kommun, plan för förändrad VA-struktur utanför det allmänna VA-verksamhetsområdet, bedömningsgrunder för behov av förändrad VA-struktur och möjligheter till förändrad VA-struktur.

Under 2017 har en förvaltningsövergripande grupp sammanställts med syfte att gå igenom frågeställningar från VA-planen och genomföra de aktiviteter som beskrivs. Bland annat har en utredning om behovet av en eventuell förändring av Holmens VA-system genomförts av konsult. Utvärdering är ännu inte klar utan processas i kommunen under 2018. VA-rådgivare finns på plats även 2017 och budget för detta finns även för 2018.

VA-planen innehåller principiella ställningstaganden för allmän VA-försörjning inom verksamhetsområdet för VA. Utanför verksamhetsområdet för VA innehåller planen ställningstaganden för möjlig kommunal VA-utbyggnad alternativt att områden kvarstår med enskilt VA (gemensamma eller enskilda lösningar).

Grundvatten av god kvalitet

Miljömål: Grundvattnet i Sigtuna kommun ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag. Enskilda avlopps belastning på sjöar, vattendrag och grundvatten ska minska. Grundvattentillgångarna ska skyddas från lokaliseringar av verksamheter som kan riskera att påverka grundvattnet negativt.

3.3 Enskilda avlopp

I Sigtuna kommun finns cirka 2 000 enskilda avlopp utanför tätorterna. Många enskilda avlopp är äldre och av bristande kvalitet. Utsläppen från enskilda avlopp med bristande anläggningar är en bidragande orsak till övergödning av sjöar och vattendrag. Utsläpp av avloppsvatten kan även förorena grundvatten och mark.

Sigtuna kommun bedriver tillsyn med kontroll av alla enskilda avlopp med krav på fastighetsägare att åtgärda dåliga anläggningar. Kommunen har till och med år 2017 kontrollerat cirka 1 640 anläggningar. 2017 inventerades 40 avloppsanläggningar varav merparten underkändes. Under 2017 har miljö- och hälsoskyddskontoret gett tillstånd för 79 nya avloppsanläggningar.

3.4 VA-rådgivning

Kommunen erbjuder sedan 2016 kostnadsfri VA- rådgivning. Rådgivningen vänder sig till enskilda fastighetsägare som stöd för att åtgärda brister i befintliga avloppsanläggningar eller vid nyanläggning av enskilda avlopp. Information om VA-rådgivningen sker via hemsidor för Sigtuna Vatten & Renhållning samt Sigtuna kommun.

I samband med att Miljö- och hälsoskyddskontoret genomför avloppsinventering informeras de fastighetsägarna som måste åtgärda avloppen vart de kan vända sig för att erhålla VA-rådgivning. Utskick förekommer även genom riktad information om VA-rådgivning till de fastighetsägare som av Miljö- och hälsoskyddskontoret bedömts ha bristfälliga avloppsanordningar.

Den riktade informationssatsningen har föranlett platsbesök och personlig rådgivning på plats för de enskilda fastighetsägare som hört av sig angående sina bristfälliga avlopp.

Efter det att Miljö- och hälsoskyddskontoret genomfört sin årliga avloppsinventering och informerat om Sigtuna Vatten & Renhållnings VA-rådgivning har fastighetsägare hört av sig. Det har även skickats riktad information och hållits informationsmöten till fastighetsägare med bristande avloppsanordningar. Den riktade informationssatsningen har föranlett platsbesök och personlig rådgivning hos ett 40-tal enskilda fastighetsägare som hört av sig angående sina bristfälliga avlopp.

Ingen övergödning:

I Sigtuna kommun ska halterna av gödande ämnen i mark och vatten inte ha någon negativ inverkan på människors hälsa och förutsättningarna för biologisk mångfald.

4 Begränsad klimatpåverkan

De totala utsläppen av växthusgaser inom kommunens gränser har minskat över tid. Även om den utvecklingen varit mycket positiv måste utsläppen av klimatpåverkande utsläpp fortsättningsvis minska radikalt. Regeringen har föreslagit ett långsiktigt klimatmål där Sverige senast år 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären.

En klimatplan som konkretiserar de strategier som kommunen ska arbeta med för att främja en utveckling mot ett fossilfritt samhälle och en fossilfri förvaltning har tagits fram under 2017. Planen har varit på remiss till nämnder och bolag under hösten och samtliga remissinstanser är positiva till att kommunen sätter tydliga mål för fossilfrihet.

Föreslagna mål i planen är att Sigtuna kommun ska vara fossilfri 2040, och att kommunorganisationen ska vara fossilfri 2030 med delmålet fossilfri personbilsflotta 2025. Planen beräknas antas under våren 2018 och utgår från fokusområdena konsumtion, samhällsplanering, byggnation och energi samt resor och transporter.

Begränsad klimatpåverkan

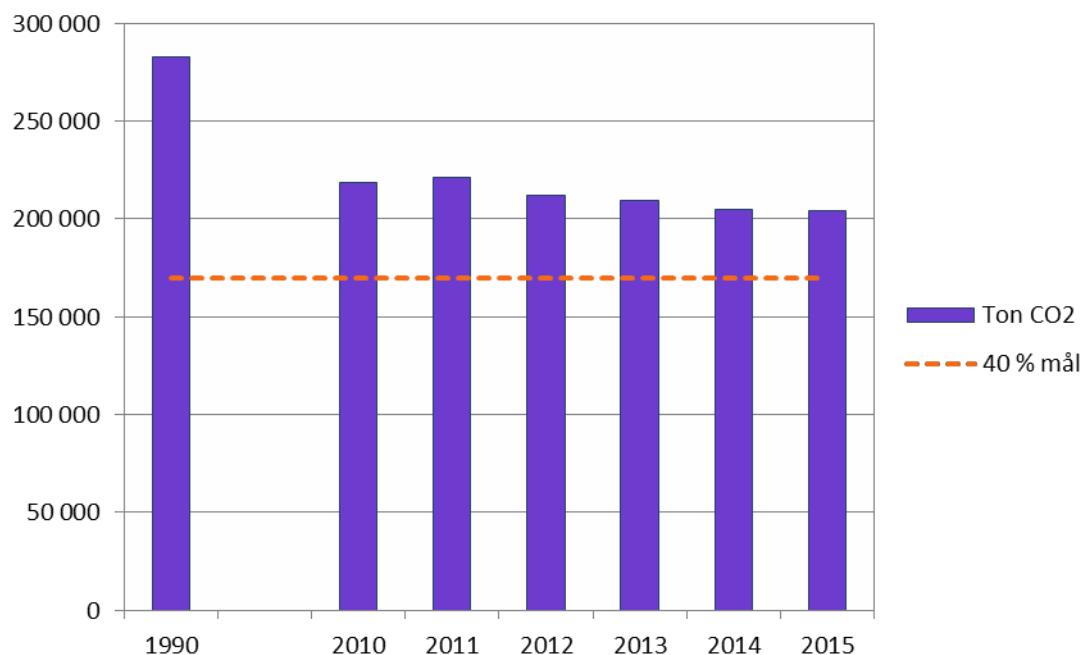
Miljömål: Sigtuna kommun ska bidra till att halten av växthusgaser i atmosfären i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringar stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. Målet ska uppnås på ett sådant sätt och i en sådan takt att den biologiska mångfalden bevaras, livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras. Utsläppen av koldioxid från all verksamhet inom Sigtuna kommuns geografiska område (exkl utrikes flyg) ska år 2020 vara minst 40 procent lägre än 1990.

Den stora källan till utsläpp av koldioxid inom kommunen är trafiksektorn som står för ca 90 procent av utsläppen av koldioxid. Minskade utsläpp från vägtrafiken är därför ett av de viktigaste åtgärdsområdena i kommunen. Uppvärmning bidrar också till utsläpp av koldioxid. Kommunen har tillsammans med Upplands Väsby kommun byggt biobränsleeldade Brista kraftvärmeverk vilket gjort att bland annat uppvärmning med olja och direktverkande el minskat och att förnybar fjärrvärme levereras till tätorterna.

Det löpande arbetet för att minska klimatutsläpp sker genom exempelvis kommunens energi- och klimatrådgivning och andra utåtriktade projekt för att underlätta för organisationer, företag och invånare att minska sina utsläpp.

Något som påverkar tjänsteresornas koldioxidutsläpp är ett nytt avtal för avrop av personbilar som tecknats under året. Avtalet innehåller olika storlekskategorier (småbil samt mellanstor kombibil) och alla fordon ska vara klassade miljöbil alternativt supermiljöbil.

4.1 Uppföljning av målet begränsad klimatpåverkan

Figur: Utsläpp av koldioxid i Sigtuna kommun

Angående uppföljningen av miljömålet begränsad klimatpåverkan så släpar statistiken och de senaste siffrorna som kan redovisas är för 2015. Utsläppen av koldioxid i Sigtuna kommun beräknas vara 204 531 ton år 2015. För basåret 1990 var koldioxidutsläppen i Sigtuna kommun 283 091 ton/år. För att minska dessa utsläpp med 40 procent som målet nu är formulerat måste utsläppen minska till 169 854 ton/år.

Statistiken är hämtade ur en nationell emissionsdatabas (RUS). Där görs retroaktiva uppdateringar, vilket innebär att föregående års uppgifter kan vara förlegade och ersatta på grund av metodförbättringar. För Sigtuna kommuns del innebär det att utsläppssiffrorna som redovisades i 2016 års verksamhetsberättelse för miljö nu är korrigerade.

5 Hållbara transporter

En förutsättning för att nå ett mer hållbart resande är att kollektivtrafik och cyklandet utvecklas och prioriteras för att bli ett självklart val framför bilen. Målet är att flytta över resor från bil till attraktiva och hållbara alternativ. När gång- och cykeltrafikens samt kollektivtrafikens behov sätts främst finns förutsättningar att åstadkomma de attitydförändringar som behövs för att leda till förändrade resmönster.

I kommunen behöver vägsystemens och kollektivtrafikens kapacitet utvecklas i takt med inflyttning av boende och utveckling av verksamhetsområden med många arbetsplatser och stor pendling.

5.1 Trafikstrategi

Under 2017 har ett arbete med att ta fram en ny trafikstrategi för Sigtuna kommun pågått. Strategin ska innehålla alla trafikslag och deras prioritering i gaturummet men fokus ligger på de hållbara resorna och transporterna. Dokumentet ska tydligt beskriva vision och mål för transportsystemet i kommunen med utgångspunkt från Översiktsplanen 2014.

Som en del av framtagandet har fyra workshops med tjänstemän, politiker och externa aktörer genomförts. För att samla in kommuninvånarnas syn på dagens och framtidens trafiksituation i kommunen har ett dialogmöte, en digital enkät samt dialoger med elevråd från nio av kommunens skolor utförts. Kommunen kommer att fortsätta med arbetet under 2018 och siktar på att beslut om en ny trafikstrategi tas innan sommaren.

5.2 Resvaneundersökning

En utmaning inom Sigtuna kommunen är att få fler att åka kollektivt istället för att ta bilen. Enligt SL:s resvaneundersökning visar det sig att andelen resor med kollektivtrafik i Sigtuna kommun är fortsatt mycket låg sett i förhållande till främst bilresor och jämförelsevis väsentligt under både länsgenomsnittet och med många jämförbara kommuner.

Restidskvoten är 2,1 vilket i jämförelse med länets genomsnitt på 1,7 betyder att kollektivtrafiken i Sigtuna kommun har sämre konkurrensförutsättningar att fungera som resealternativ. Marknadsandelarna för resor med kollektivtrafik och gång/cykel är också fortsatt relativt låga i Sigtuna kommun i jämförelse med andelen bilresor. Andelen resor med kollektivtrafik och gång/cykel i kommunen uppgår sammantaget till 36 procent medan andelen bilresor utgör 64 procent av resandet. I jämförelse med länet uppgår resandet i genomsnitt med kollektivtrafik och gång/cykel till 61 procent medan andelen bilresor i genomsnitt för länet uppgår till 39 procent.

Kommunen har i sin översiktliga planering ett tydligt fokus på att skapa förutsättningar för hållbara resor och transporter där kollektivtrafik, cyklister och fotgängare prioriteras. Ska målet om ett ökat kollektivtrafikresande nås måste fler potentiella resenärer attraheras genom en förbättrad kollektivtrafik och en bebyggelseplanering som främjas i kollektivtrafiknära lägen. Detta ställer krav på ett strategiskt arbete som behöver ske i samverkan med många olika aktörer på både nationell, regional och lokal nivå. Som en följd av Citybanans färdigställande har ett nytt upplägg för pendeltågstrafiken genomförts med trafikstart under slutet av 2017. Restiden på sträckan Märsta-Stockholm C har därigenom kunnat förkortas för de

pendeltåg som inte stannar på alla mellanliggande stationer. Dock har löftet om utökning av pendeltågstrafiken till 10-minuterstrafik inte infriats och någon anpassning och utökning av busstrafiken till den nya pendeltågstrafiken har heller inte skett. Restidskvoten och marknadsandel bil-kollektivtrafik bedöms med anledning av ovanstående inte komma att förändras.

5.3 Cykelplan

Cykelplanen omfattar stora delar av infrastrukturen för cykeltrafiken. Den är dels en fysisk plan med ett huvudnät för cykeltrafiken, dels förslag till åtgärder av stråk och platser där cyklisternas förhållanden behöver förbättras.

Vid frågor till invånarna om vad de helst skulle satsa på vad gäller gång- och cykelbanor framkommer att de helst ser att fler sådana vägar byggs samt att man binder ihop fler gång-och cykelvägar. En fortsatt hög satsning i investeringar på nya gång- och cykelbanor genomförs 2017 och under sommaren färdigställdes den sista biten mellan Rosersberg och Upplands Väsby så att en sammanhängande cykelväg nu finns från Märsta till Upplands Väsby. Fler projekt, i enlighet med cykelplanen påbörjades under hösten.

5.4 Elfordon och elvägar

Sigtuna kommun ingår i ett konsortium - eRoad Arlanda - med både offentliga och privata aktörer kring en pågående innovationsupphandling hos Trafikverket med elvägar för tunga fordon. De i Arlandaområdet huvudsakliga aktörerna i projektet är förutom kommunen, Swedavia, NCC, Elways, E-traction, ABT-bolagen samt PostNord. Projektet som har beviljats medel av Trafikverket med 45 mkr för byggande av elväg har under 2017 fortsatt bedrivit arbete med projektering för byggande av en demonstrationsanläggning med elväg för tunga transporter på en del av sträckan utmed väg 859/893 mellan Rosersbergs logistikområde och Arlanda flygplats. Anläggningen invigs för trafik under våren 2018.

Under år 2017 har arbete påbörjats med upphandling av ny trafikoperatör för den busstrafik som berör Sigtuna kommun och som landstinget ansvarar för som kollektivtrafikhuvudman. Trafikförvaltningen, SLL har efter samråd med kommunen inom ramen för denna upphandlingsprocess som förutsättning angivit att trafikoperatören enligt avtal ska sätta minst fem helelektriska bussar i trafik och att bussarna ska användas för trafikering inom Sigtuna kommun under hela avtalsperioden från sommaren 2019.

5.5 Samverkan för hållbara transporter

En strategiskt mycket viktig fråga för Sigtuna kommun är att kunna bidra till ett hållbart och effektivt transportsystem. Kommunen har inte egen rådighet över hela transportsystemets utformning och utveckling utan är beroende av de insatser som kan ske i samverkan med olika aktörer på nationell, regional och lokal nivå.

Kommunen samverkar i ett brett perspektiv på olika frågor inom ramen för ett hållbart transportsystem med myndigheter och trafikhuvudmän såsom Swedavia, Trafikverket, Trafikförvaltningen, SLL, Kollektivtrafikförvaltningen UL och andra trafikoperatörer samt i det regionala partnerskap som finns inom ramen för bland annat Mälardalsrådet och genom ABC-samarbetet i stråket Stockholm-Uppsala och mellan kommunerna i Arlandaregionen. Citybanan som invigdes under 2017 är en investering som möjliggör att behovet av en utökning av pendeltågstrafiken kan

tillgodoses på både kort och lång sikt. I ABC-stråket finns från berörda kommuner en stark förväntan på att Citybanans tillförda kapacitet ska innebära att fler tåg i regional- och pendeltågstrafiken kan sättas i trafik på Ostkustbanan. From december 2017 har ett nytt trafikupplägg med skip-stoptåg i pendeltågssystemet satts i trafik, men i en omfattning och utformning som har mötts av ett stort missnöje bland såväl resenärer som berörda kommuner.

Under 2017 har parterna inom Arlandaregionen – Sigtuna kommun, Knivsta kommun, Upplands Väsby kommun och Vallentuna kommun samt Swedavia, Arlanda flygplats – fortsatt samverkat kring strategiska utvecklingsfrågor inom ramen för Arlandaregionens gemensamma delregionala utvecklingsplan. Särskilt fokus under 2017 har legat på gemensamma ställningstaganden i samrådsprocesser för en ny regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen – RUFS 2050 och förslag till nationella och länsvisa planer för transportsystemet 2018-2029.

På initiativ från kommunerna i Stockholm Nordost har förnyat arbete påbörjats under 2017 med en programstudie för en planerad förlängning av Roslagsbanan från Vallentuna till Arlanda. Sigtuna kommun har tillsammans med Swedavia, Arlanda flygplats också medverkat i detta arbete. Sigtuna kommun har på eget initiativ under 2017 även beslutat påbörja en idéstudie för att utreda den tekniska genomförbarheten av en förlängning av Roslagsbanan från Arlanda till Märsta.

Nedan beskrivs några övriga aktuella processer kring samverkan för hållbara transporter under 2017.

5.5.1 Kollektivtrafikstråk Arlanda-Sigtuna stad och en hållbar transportförsörjning i Airport City Stockholm

I kommunens översiktsplan finns utpekad ett strategiskt viktigt kollektivtrafikstråk mellan Arlanda flygplats – Arlandastad – Märsta med en förlängning till västerut mot Sigtuna. Stråket ska fungera för både effektiv arbetspendling som för andra resor. Detta kollektivtrafikstråk ska oberoende av trafikslag etappvis kunna byggas ut och på sikt kunna ge utrymme för spårbunden kollektivtrafik med förarlösa fordon/spårbil eller andra hållbara och innovativa transportlösningar.

En gemensam kollektivtrafikstrategi har också tagits fram för flygplatsstaden Airport City Stockholm tillsammans med annat utredningsunderlag för stråkets utveckling och kollektivtrafikförsörjningen inom den framväxande flygplatsstaden i den regionala stadskärnan Arlanda-Märsta. Inom ramen för samarbetet i Airport City Stockholm har parterna gemensamt fortsatt arbetat med frågor om att främja en hållbar transportförsörjning inom flygplatsstaden.

Sigtuna kommun arbetar också aktivt inom det kommunala nätverket KOMPASS - kommuner som provar att satsa på spårbilar. Nätverkets vision är att med stöd av spårbilar skapa ett hållbart, klimatanpassat och säkert transportsystem som genom en integrerad trafik- och bebyggelseplanering kan attrahera bilister och skapa tillgänglighet för alla i mer urbana stadsmiljöer.

5.5.2 Väg E 4, Häggvik-Arlanda

Trafikverket har i samråd med Sigtuna kommun och övriga berörda kommuner samt Swedavia, Arlanda flygplats under 2017 träffat överenskommelse om en avsiktsförklaring avseende åtgärder enligt genomförd åtgärdsvalsstudie för väg E 4, delen Häggvik-Arlanda. Syftet med de föreslagna åtgärderna är att skapa

förutsättningar för förutsägbara restider för trafik på sträckan Häggvik-Arlanda och samtidigt minska sårbarheten i stråket för trafiksäkerhet, miljö och hälsa. Studien syftar även till att öka andelen hållbara resor i stråket.

5.5.3 Ombyggnation av Märsta station

Trafikverket har i samråd med Sigtuna kommun och Trafikförvaltningen, SLL inom ramen för en åtgärdsvalsstudie identifierat åtgärder för ombyggnation av Märsta station och bangård jämte åtgärder i övrig stationsmiljö och för erforderliga lösningar för slopad plankorsning för Brobyvägen med anledning av planerad stationsombyggnad. Parterna har i en avsiktsförklaring under 2017 kommit överens om att gemensamt verka för de nödvändiga åtgärder för en ombyggnation av Märsta station som har redovisats i åtgärdsvalsstudien. Genomförandet ska ske med medfinansiering från samtliga parter enligt överenskommen ansvarsfördelning i avsiktsförklaringen. I upprättat förslag till nationell plan respektive länsplan för transportsystemet 2018-2029 har finansieringen upptagits för objektet Märsta station för ombyggnad med början år 2024.

6 Förnyelsebar energi och minskad energianvändning

I Sigtuna kommuns verksamheter används idag enbart förnybar el och fjärrvärme. Att övergå till förnybara källor är inte tillräckligt i omställningen mot ett klimatsmart samhälle, eftersom förnybar energi är en begränsad resurs och tillgången är knapp. Kommunen har därför ett stort ansvar och ett aktivt engagemang för att fortsätta minska och effektivisera användningen av el och värme i sina verksamheter. Kommunen ska också stötta och underlätta för kommuninvånare, företag och andra aktörer i omställningen till förnybar, effektiviserad och minskad energianvändning.

6.1 Energianvändning i Sigtuna kommuns lokaler

I kommunens fastigheter var den totala energianvändningen för januari till och med december 2017 i princip oförändrad i jämförelse med motsvarande period 2016. Elanvändningen stod för 13 122 MWh (13 873 MWh föregående år) och fjärrvärme för 9 980 MWh (9 689 MWh).

Utslaget per kvadratmeter ger det för 2017 en total elanvändning på 108 kWh/m² och fjärrvärmeanvändning på 131 kWh/m². Uppdelat på verksamheter har förskolor en elanvändning på 123 kWh/m² och fjärrvärmeanvändning på 109 kWh/m², skolor har en elanvändning på 82 kWh/m² och fjärrvärmeanvändning på 136 kWh/m² och idrottsanläggningar exklusive badhus har en elanvändning på 138 kWh/m² och fjärrvärmeanvändning på 128 kWh/m².

Vid installation och underhåll installeras alltid ny och mer energieffektiv teknik för att sänka energianvändningen. Under året har bland annat bergvärme installerats som ersätter elpanna i en fastighet i Ansgarssliden, i Karusellen förskola har ett nytt ventilationsaggregat installerats för att höja verkningsgraden och i Sigtuna museum har bergvärme installerats.

6.2 Egenproducerad energi

All energi i kommunens fastigheter kommer från vind, vatten, sol eller fjärrvärme. Sigtuna kommun äger två vindkraftverk varav det ena är beläget i Ockelbo och det andra är ligger mellan Lund och Eslöv. De två kraftverken producerar årligen tillsammans ungefär hälften av kommunens totala elanvändning.

Antal kvadratmeter solceller har ökat med 833 m² sedan 2016 genom att nya Centralskolans tak försetts med solpaneler under 2017. Dessa tas i bruk i samband med att verksamheten startar vårterminen 2018. För att öka antalet kvadratmeter installerade solceller på kommunens fastigheter utreds möjligheten för detta vid all nyproduktion och på befintliga byggnader.

6.3 Hållbart byggande

Kommunen utreder i samtliga byggprojekt möjligheten att bygga enligt passivhusstandard samt enligt Miljöbyggnad silver, vilket kommer att ge nyproducerade hus med bättre miljö- och energiprestanda framöver. Enligt energiberäkningen vid projektering av Brage förskola som projekteras enligt dessa

standarder förväntas byggnaden ha en elanvändning avseende värme, varmvatten och fastighetsel på 50,8 kWh/m² och år exklusive brukare, ingen fjärrvärme är aktuell. I arbetet med Miljöbyggnad silver ingår en prövning av inbyggda byggmaterial i databasen Byggsvarubedömningen (BVB).

Under 2017 pågick projektering av fem objekt varav ett inkluderar både skola och idrottsbana. Av dessa fem objekt projekteras fyra med passivhusstandard och Miljöbyggnad silver vilket motsvarar 80 %. Objektet där avsteg beslutats avser tillbyggnad på en skola där tillbyggnaden utretts för både Miljöbyggnad silver och passivhus. På grund av att bland annat installationer i den befintliga byggnaden är dimensionerade och dragna även för den aktuella tillbyggnaden krävs alltför stora ingrepp för att Miljöbyggnad silver och passivhusstandard ska vara ekonomiskt och tekniskt lämpliga att genomföra.

6.4 Brukarprojekt för energismarta verksamheter

Under 2017 slutfördes ett projekt för att minska energianvändningen genom en större medvetenhet kring hur beteende påverkar energianvändningen. Två förskolor, Märstadal och Tallholma, deltog i projektet. Syftet var att komma åt onödig energianvändning från exempelvis belysning, torkskåp eller värme som används ineffektivt. Energianvändningen återkopplades till personalen månadsvis för att visa hur konkreta förändringar i beteende faktiskt leder till minskad energianvändning.

6.5 Kommunens energi- och klimatrådgivning

Energi- och klimatrådgivningen är en opartisk och kostnadsfri service från kommunen till dess invånare, föreningar och små och medelstora företag. Målsättningen är att öka användning av förnybar energi och att minska den totala energianvändningen för minskad klimatbelastning. Sigtuna kommun bedriver rådgivningen i samarbete med 26 övriga kommuner i Stockholmsregionen.

Rådgivningen bedrivs per telefon och mejl, och genom information på den gemensamma hemsidan. Dessutom arbetar kommunerna gemensamt med framtagande av bland annat informationsmaterial, kampanjer, utbildningar och utbildningsmaterial.

Inom ramen för energi- och klimatrådgivningen erbjöds alla kommunens bostadsrättsföreningar ett energirådgivningsbesök. Det innebär att en energikonsult gick igenom föreningens gemensamma belysning och energianvändning för att sedan

ge råd om metoder att minska energiåtgång. Totalt besöktes tretton bostadsrättsföreningar.

En särskild cykelkampanj riktades mot hushåll genom spridning i sociala medier och kommunhemsida. Kampanjen inkluderade också en tävling vilken ökade spridningen på bra vis.

6.6 Solkarta

Kommunen har varit med och tagit fram en länsövergripande solkarta som publicerades under 2017. Solkartan riktar sig till kommuninvånare eller företag i kommunen som stöd för en bedömning av hur mycket solenergi deras tak kan producera. Solkartan visar hur mycket solenergi som når taken och med hjälp av den kan man göra en bedömning av om det är lämpligt att installera solfångare eller solceller.

Nedan visas ett urklipp från solkartan över kommunhuset i Märsta.

7 Avfallshantering och återvinning

Det miljömässigt bästa är att avfall inte uppstår. Det avfall som uppstår ska i största möjliga utsträckning utnyttjas som en resurs. Avfall som innehåller farliga ämnen måste tas omhand på ett säkert sätt. För att avfallshanteringen ska kunna vara långsiktigt hållbar måste sortering och insamling av avfall vara lätt för kunderna att förstå och tillämpa.

Kommunens avfallsplan hanterar tre övergripande målområden. Dessa är från avfall till resurs, avfallshantering med människan i fokus och farligt avfall i rätt spår. Aktiviteterna för att nå målen handlar huvudsakligen om information och samråd, att kommunen ska förgå med gott exempel inom olika områden samt om projekt och utredningar.

7.1 Insamlade mängder avfall

	2017	2016	2015	2014	2013	2012
Brännbart avfall	237	231	219	210	278	293
Matavfall	44	38	37	45	51	49
Deponerat avfall	35	81	-	47	44	49
Farligt avfall	2,5*	11	10,4	-	-	-
Förpackningar						
Glas	26,68	21,2	17,3	11,7	-	-
Papper	11,12	13,2	12,1	8,9	-	-
Plast	5,69	6,4	6,1	5,0	-	-
Metall	1,47	1,6	1,4	1,5	-	-
Tidningar	12,41	-	-	-	-	-

Figur: insamlade mängder avfall kg/invånare.

Generellt gäller att desto mer som samlas in av varje fraktion desto bättre. Förutom den brännbara fraktionen som vi vill ska minska över tiden. Däremot är ett viktigt mål för kommunens och Sveriges avfallshantering att mängderna avfall och dess farlighet ska minska. Vilket gör att målet är att ha mindre avfallsmängder i omlopp.

* Elektronik och tryckimpregnerat trä inkluderas inte - vilket också gör att siffrorna inte går att jämföra över tiden

7.2 Matavfall

En viktig aspekt är att matavfallet sorteras ut så det kan återvinnas till biogas och biogödsel. 2017 samlades 2 074 ton matavfall in i Sigtuna kommun. Vilket motsvarar 44 kg per invånare. Av den råvaran producerades det 209 000 Nm³ gas av fordons kvalité vilket motsvarar 209 000 liter diesel. Med en bränsleförbrukning på 0,65 liter per mil, så räcker det till 320 000 mils bilresa. Kommunen levererade samtidigt biogödsel som räckte till 110 hektar åkermark.

Kommunen deltar i en regional kampanj, Sorteramatresten för att ge ökad kunskap om matavfall, sortering och miljönyttan med sorteringen av matavfall. Detta för att vi som kommun ska säkerställa att nå det nationella målet om att 50 procent av allt

matavfall ska samlas in till 2018. I kampanjen görs olika informationsaktiviteter med ett gemensamt budskap, i radio, på bussar och på webbtidningar. När samma budskap sprids i alla kommuner så ser vi att detta ger ett större genomslag.

Bilder: Banners från projektet Sorteramatresten

Bild: Sortera matresten information på kommunens sopbilar

7.3 Grovplast

Insamling av grovplast startade i juni 2016 och under perioden januari till december 2017 samlades det in **62 ton grovplast** på Brista ÅVC. I en samverkansgrupp kring insamling av grovplast/kommunplast ingår grannkommunerna, Håbo, Knivsta, Upplands Bro och Österåker.

Samverkan och erfarenhetsutbyte sker fortsatt kring insamling och avyttring av plast, men nu även kring avfallshantering i stort, där nyttan av samverkan med våra grannkommuner är värdefull, exempelvis vid jämförelser kring tjänster och taxor.

7.4 Textil

Insamling av textilier finns på Brista återvinningscentral och på de återvinningsstationer i kommunen som står på kommunal mark. Insamlingen har varit framgångsrik vad gäller samarbete med kommunens samarbetspart Human Bridge och även detta att systemet för insamling är enkelt för invånaren att hantera. Totalt så samlades det in 120,8 ton textilier via Human Bridge. I kommunen finns även andra aktörer som samlar in textil, men de bedöms att dessa insamlingar är av betydligt mindre omfattning.

Bild: Textilinsamling för återbruk

7.5 Återvinningscentral

Under året har kommunens samverkan med återvinningscentralen fortsatt, och utvecklats ytterligare, med fokus på ordning och reda samt kundbemötande. De två containrar för återbruk som finns, har även öppnats upp för allmänheten för att både ”lämna in det man vill bli av med men även ta om det är något man behöver”. Detta då mängderna grovavfall inte kan matchas mot ett omhändertagande i kommunens återbruksbutiker. Planering av den nya återvinningscentralen är påbörjad och två workshopar är genomförda, tillsammans med beslutsfattare och kommunens handläggare.

Under 2017 har elva välbesökta återvinningshelger genomförts i kommunen, fyra i Sigtuna stad, två i Rosersberg, två i Granby/Holmen en i Lunda, en i Skepptuna och en i Skånela.

Bild: Återvinningshelg i Sigtuna stad

7.6 Samverkan med fastighetsägarna

Samverkan med de stora fastighetsägarna i kommunen fortsätter vilket innebär att gruppen samlas två gånger per år för att samverka kring utveckling och förbättringar avseende avfalls- och skräpfrågor. Denna samverkan har lett fram till att ett pilotprojekt för insamling av grovavfall och farligt avfall ”Returbilen” kommer att starta upp våren 2018.

God bebyggd miljö

Miljömål: Sigtuna kommuns bebyggda miljö skall utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden skall tas tillvara och utvecklas även i den bebyggda miljön. Byggnader och anläggningar skall lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas. Gång- och cykelvägar samt kollektivtrafiken ska utvecklas så de blir attraktiva alternativ till bilen och utrymmet för produktion och användning av förnybar energi ska utvidgas.

7.7 Kommunikationsinsatser

Under 2017 har utveckling av utbudet av ”själv tjänster”, där möjligheten för invånaren att kunna göra beställningar via Sigtuna Vatten och Renhållnings hemsida fortsatt. Nyttjandegraden av hemsidan och dessa tjänster har ökat. ”Mina sidor”, driftsattes under 2017 där våra abonnenter enkelt kan logga in för att se fakturor, tömningsdagar och göra vattenavläsning.

Kontinuerliga annonser i Sigtunabygden har informerat om renhållning och de olika kampanjer som genomförs. Vår och höst, skickades vykort ut med information om återvinningshelger till berörda områden. För sommar- och jul ledigheter och tömningsdagar har vi även annonserat på Märsta. Nu. Nytt för året är en informationsfilm om sortering av matavfall, som går på lokal tv i matbutikerna. I december delades miljökalender ut till samtliga hushåll i Sigtuna kommun.

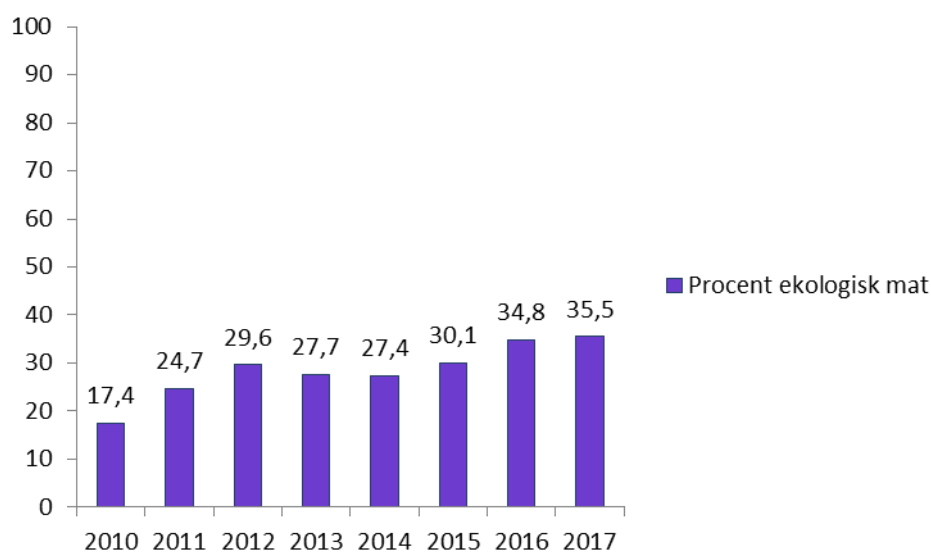

Bild: 2017 års miljökalender

8 Ekologisk och klimatsmart mat

Maten står för en stor del av vår miljöpåverkan, både i form av utsläpp av olika växthusgaser och spridning av näringsämnen och kemikalier. Hur vi hanterar avfall som uppstår när vi lagar mat, på restauranger eller i industrin när vi köper färdiglagad mat påverkar miljön. Ekologisk mat produceras utan kemiska bekämpningsmedel och konstgödsel och sker i stor utsträckning i ett lokalt kretslopp. När vi köper ekologiska livsmedel bidrar vi till att minska spridningen av kemikalier i naturen men också i våra kroppar. En annan viktig miljöaspekt är att minska matsvinnet.

8.1 Andelen ekologisk mat i kommunen

Tabell: Andelen ekologisk mat

Andelen ekologiskt inköpta livsmedel i Sigtuna kommun ligger på 35,5% i kronor och 41% räknat utifrån vikt.

Sigtuna kommuns CO₂ utsläpp från livsmedel är 2,28 kg/livsmedel för 2017.

8.2 Minskning av matsvinn från kommunens skolor

Kommunens Matenhet har under de senaste tre åren arbetat för att minska matsvinnet. Tallrikssvinnet inom skolmåltidsverksamheten har minskats med 23 procent vilket är en stark förändring i rätt riktning, även om målet om en halvering inte har uppnåtts.

En av utmaningarna med att minska matsvinn från kök är att mottagningsenheterna inte är utrustade med nedkylningsskåp, som kan användas för att ta vara på mat som inte serverats. En annan utmaning är att mottagningsenheterna inte har möjlighet att komplettera under själva serveringen och därför måste beställa några portioner extra för att undvika att maten tar slut.

8.3 Ekoutmaningen i Sigtuna kommun

Syftet med Ekoutmaningen i Sigtuna kommun är att uppmärksamma vikten av ekologisk odling och ekologisk mat samt uppmärksamma och stimulera de aktörer i kommunen som satsar på ekologiskt. I detta projekt samarbetar kommunen med Ekomatcentrum och Naturskyddsföreningen i Sigtunabygden. Ambitionen är att stötta restauranger och butiker att öka utbudet av ekologiskt och klimatsmart mat..

De inventeringar och kartläggningar som gjorts inom projektet under en treårsperiod visar på en kraft ökning av det ekologiska utbudet i kommunens butiker och restauranger. Sigtunas livsmedelsbutiker har inventerats och kartlagts i tre år och samtliga visar en kraftig ökning av det ekologiska utbudet under perioden juli 2014 - juli 2017, dvs 117 % ökning. Under 2017 har 34 restauranger och kaféer inventerats avseende deras hållbara inköp av livsmedel. I år fokuserades inventeringen extra på vegetariskt utbud på lunchmenyerna.

9 Förskola och skola

Den kreativa återanvändningscentralen, SigVända är en plats där rest- och spillprodukter från företag samlas in för att få en andra chans. Det förvandlas till ett utforskande material där bara fantasin sätter gränser för vad det kan bli. Barnens skapande och kreativitet får näring av materialet som inte är färdigt eller förutbestämt. Barnen kan använda materialet på det sätt de vill, det finns inget rätt eller fel sätt.

SigVända kan också bidra till en ökad miljömedvetenhet genom att produkterna får ett nytt eller förlängt liv. Den kan öka samarbetet mellan olika delar av kommunen så att industri, lärande och konst gemensamt bidrar till att förbättra utbildningen för våra barn. SigVändans lokaler ska inte bara vara en förvaringsplats för material utan även vara en plats för inspiration och erfarenhetsutbyte över hur materialet kan användas. Under året har SigVändan utvecklats med olika kreativa material och digitala verktyg vilket innebär att ett flertal workshops för utveckling och lärande för pedagoger har kunnat anordnas.

9.1 Kemikaliesmart förskola

Barn som växer och utvecklas är en grupp som är särskilt känslig för påverkan av kemikalier. En hälsosam förskolemiljö handlar om allt från mat, leksaker och städning till inredning och byggmaterial.

Vi har under flera år medvetet arbetat med att förbättra miljön på våra förskolor genom att bli giftbanta våra miljöer och material. Vi har utgått från naturskyddsföreningens 13 punkter för en giftfri miljö.

Från och med mars 2018 kommer en förskollärare att arbeta heltid på den kreativa återanvändningscentralen SigVända och blir då även ledare för projektet ”kemikaliesmart förskola” där samtliga av de kommunala förskolorna ska få utbildning och kunskap kring- och verktyg för att ytterligare fördjupa och säkerställa arbetet med att minska gifterna i verksamheten.

9.2 Naturskolan och Utbildning för Planetskötare

Naturskolan har i snart 30 år verkat kunskap om hållbar utveckling. De senaste åren har en omorganisation och utökning av verksamheten gjorts där grunden i skolans fortsatta verksamhet är en "Utbildning för Planetskötare". Det är en god utveckling med utökad personal och kompetens som idag når alla kommunens grundskoleelever.

Utbildning för planetskötare vänder sig till åk 2-3, och åk 5 med varsitt äventyr. Ett äventyr är en serie på åtta möten där gamla och nya teman byggs samman till en bred undervisning i kemi, fysik, biologi, teknik, geografi, historia och idrott och hälsa. Dessa ämnen tillsammans ger breda och djupa kunskaper och insikter i hur vi människor behöver förhålla oss till vår planet.

Äventyret för årskurs 2-3 fokuseras på den fysiska tillvaron med allt vi har omkring oss. Materia, energi, krafter, tid, rum och inte minst liv blir centralt. Universum, solsystem, planeter och livet på jorden är utgångspunkt. Årstiderna i naturen. Livets historia och förutsättningar, människans historia, hur tekniken förhåller sig till hållbar utveckling nu och genom tiderna, jord, luft, vatten och eld. Årskurs 5 fokuserar på processerna i naturen, hur saker o ting interagerar och är beroende av varandra. Energiomvandlingar, kemiska reaktioner, ekologi och kretslopp, fotosyntesen och evolutionen kommer vara centrala teman, liksom tekniken och dess utveckling.

2017 är tredje året detta arbetssätt bedrivits i full skala. Alla inbjudna klasser har antagit erbjudandet och deltar i äventyren och responsen från elever, lärare och rektorer är mycket positiv. Underlag till alla teman hittas på www.sigtunanaturskola.se där lärare och elever kan se vad som väntas och får förberedande och kompletterande materiel till för och efterarbete.

10 Giftfri miljö

Sigtuna kommun arbetar aktivt med att minska skadliga kemikalier i kommunens verksamheter. Hänsyn tas till exempel vid upphandling av produkter och tjänster, vid ny – och ombyggnad och när vi planerar och sköter vår inne- och utemiljöer samt i kommunens myndighetsutövning där miljö- och hälsa bedriver tillsyn. Förskolans arbete beskrivs mer utförligt i föregående avsnitt.

Giftfri miljö

Miljömål: Miljön i Sigtuna kommun ska vara fri från ämnen och metaller som skapats i eller utvunnits av samhället och som kan hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrunds nivåerna. Miljöpåverkan ska särskilt uppmärksammas vid upphandling.

Genom att fortsätta samla in det farliga avfallet och ställa tuffa krav på giftfria produkter och ekologisk/giftfri mat kan vi fortsätta minska exponeringen av farliga ämnen gentemot kommuninvånarna. Utöver detta behöver vi i Sigtuna kommun bredda arbetet och metodiskt minska gifterna i den kommunala vardagen. I den nationella handlingsplanen för en giftfri vardag har tre särskilda utmaningar identifierats:

- Barn och unga är särskilt känsliga för påverkan av kemikalier.
- Farliga ämnen i varor är ett växande problem.
- Våra livsmedel och dricksvattnet behöver skyddas bättre.

10.1 Miljötillsyn

En viktig del av arbetet för att minska utsläppen till mark, vatten och luft är miljö- och hälsoskyddskontorets tillsyn enligt miljöbalken. Kontoret arbetar med tillsyn, kontroll och rådgivning. Exempel på verksamheter som besöks är bensinstationer, verkstäder, berg- och grustäcker, färgfabrikerna och den stora förbränningsanläggningen som finns i kommunen. En hel del arbete görs för att minska utsläppen till våra vattendrag. Bl.a. tillsyn av enskilda avlopp, lantbruk och dagvattenanläggningar. Kontoret är också aktiva i arbetet med miljöpåverkan från Arlanda flygplats. Även om länsstyrelsen är tillsynsmyndighet enligt miljöbalken för flygplatsen, är kontoret delaktiga i mycket miljöarbete gällande flygplatsen. Det gäller både utsläpp till mark-, vatten och luft samt buller. Ett område som är högaktuellt är mikroplaster i samhället. Under 2018 kommer tillsynen av mikroplaster från konstgräsplaner att påbörjas tillsammans med Kultur- och fritidsförvaltningen. I samband med exploatering av mark för bebyggelse är det inte ovanligt att föroreningar i marken påträffas. I sådana fall säkerställer miljö- och hälsoskyddskontoret att marken undersöks och vid behov saneras innan arbeten på fastigheten påbörjas.

10.2 Minska gifterna vid ny- och ombyggnad

När kommunen bygger om och bygger nytt tas stor hänsyn till de byggmaterial som ingår. Bland annat genom användande av byggdatabaser så som Byggvarubedömningen och Sunda Hus, vilka visar bästa möjliga produktalternativ utifrån miljö- och hälsoperspektiv. Kommunen kommer framöver utgå från att bygga utifrån konceptet miljöbyggnad där materialval är mycket viktiga aspekter för att få certifiering. Även radon, fukt och ventilation är viktiga aspekter som tas hänsyn till. Tillbyggnaden av Nyborgen förskola och byggnation av Brage förskola ska vara giftfria vilket innebär att byggmaterial i allmänhet och ytskikt i synnerhet, t.ex. PVC-fria golv, väljs utifrån miljö- och hälsoperspektiv där det är tekniskt möjligt. Byggnaderna projekteras och byggs enligt Miljöbyggnad Silver vilket bland annat säkerställer rätt materialval i husen.

10.3 Hälsosamma utemiljöer

När förskolans utemiljöer planeras så ska inte giftiga material användas. Lekutrustning ska i första hand vara av naturmaterial och det trä som används ska vara giftfritt och inte tryckimpregnerat. Giftiga eller allergiframkallande växter ska inte finnas på förskolegårdar.

11 Fairtrade City

2017 var Sigtuna kommuns åttonde år som Fairtrade City. Under 2017 var totalt 76 aktörer, arbetsplatser, butiker, kaféer, hotell, restauranger och föreningar med i ett nätverk för att främja en mer etisk konsumtion. Arbetet med Fairtrade City leds av en styrgrupp med företrädare från näringslivet, ideella organisationer och kommunen. De tre första åren och sedan varje jämt år ansöker man om diplomering på nytt.

Det finns fler än 2000 Fairtrade City-diplomerade kommuner i 30 länder idag. 67 stycken kommuner i Sverige är Fairtrade cities. Några exempel på Fairtrade Cities är London, Bryssel, San Francisco, Wellington, Helsingfors, Köpenhamn och Oslo.

Styrgruppens främsta uppgift är att sprida information om rättvis handel och etisk konsumtion samt samordna olika aktörers agerande. Under 2017 gjordes flera stora informationssatsningar och kampanjer för att uppmärksamma rättvis handel och vilka rättvisa produkter som finns på marknaden. Några aktiviteter och kampanjer där fairtrade uppmärksammades var Valstafestivalen, hembygdens dag, skördefesten och Sigtuna julmarknad. En ambassadörsutbildning hölls under våren på Arlanda gymnasiet.

Under fairtrade challenge delades 1500 stycken rättvisa goodiebags med fairtrade information ut till morgonpendlare vid Märsta station.

Vad innebär det att vara en Fairtrade City?

Fairtrade City är en diplomering från föreningen Fairtrade Sverige till kommuner som engagerar sig för etisk konsumtion. Fairtrade är en oberoende produktmärkning som skapar förutsättningar för odlare och anställda i utvecklingsländer att förbättra sina arbets- och levnadsvillkor. Sigtuna kommun är en Fairtrade City sedan februari 2010, och tar på så sätt tillsammans med andra aktörer ett ansvar för att det som konsumeras i lokalsamhället produceras med ett socialt ansvar.

För att bli en Fairtrade City krävs att kommunorganisationen antagit en tydlig målsättning från kommunen att öka sin konsumtion av Fairtrade-märkta eller motsvarande produkter.

